

EGY FALUSI HAGYOMÁNYŐRZŐ EGYÜTTES TÖRTÉNETE, DOMAHÁZA

Írta: Elek Menyhért

DOMAHÁZA FEKVÉSE, TÖRTÉNETE

Domaháza Észak-Magyarországon a Bükk-hegység nyugati lábánál egy hegyekkel körülzárt katlanban fekszik a Heves-Borsodi-dombságon Ózd város vonzáskörzetében. A község a Hangony-patak és a Tóvölgye-patak két partján települt, közel a folyó eredetéhez, korábban Hangonyfőnek is hívták. A XIII. század körül létesült község neve személynévből alakult ki. A történelem előtti időkben már szívesen élt itt az ember. A határban talált kőkorszaki és népvándorlás kori leletek is bizonyítják ezt. A honfoglalás után a Bél-nemzetség birtokához tartozott.

Egyháza már 1332-ben fennállott. A reformáció nem tudott behatolni a katolikus községbe. A török hódoltság alatt elpusztult egykori fatemploma, a mai templom 1760-ban épült, 1806-ban újjá alakították és megnagyobbították, s ekkor építettek rá egy huszártornyot. A mennyezetét 1968–70-ben Szilágyi János templomfestő mester festette szekkó technikával. Ablaküvegeit felesége Batori Júlia, képzőművészeti főiskolai tanár homokfúvásos technikával készítette, melyek szenteket ábrázolnak. A templom szentélyének falán a megdicsőült, adakozó és szenvedő Szent Erzsébet életének mozzanatait Feszty Masa festette 1976–1979 között. Ugyancsak ő festette a stációképeket és a „Születés trilógiát” is. Feszty Masa festőművésznő Jókai Mór unokája, Feszty Árpád és Jókai Róza leánya volt, aki a fentebb jelzett időben a községben élt és alkotott, és itt is halt meg. (Eltemetve Budapesten van a Kerepesi temetőben.)

Közigazgatásilag a község 1950-től Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartozik. Négy megye találkozik itt, hiszen a falu Nógrád, Heves megyével határos, északnyugaton pedig Szlovákiával, Gömör megyével. Fekvése annyira sajátos, hogy országunkban kevés község rendelkezik ilyen területi elhelyezkedéssel. A hegyek szinte őrt állnak a falu körül. Elzártságát mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy 1993-ig a külvilággal csupán egy kiépített út kötötte össze, mely 1934-ben épült. A villamos áram is későn érkezett ide, az első lámpa 1961-ben gyulladt ki. A falut körülvevő hegyek művelésre alkalmatlanok, nagyon kevés a szántóföld, sok az erdő és a hegyi legelő. A falu gazdasági életére mindig az állattartás, a pásztorkodás volt a jellemző, illetve a lakosság egy része favágásból, szénégetésből és summáskodásból élt.

A falu nemes családjai: Elek-, Holló-, Kisbenedek-családok, akik az 1600-as évek elején ékaptak nemesi oklevelet, talán Eger várának védelméért. A helyi lakosság zöme ma is ezt a három nevet viseli, ők képezik a község őslakosságát. Domaháza néprajzilag a palócság keleti ágához tartozik. Barkóságnak is hívják ezt a vidéket.

DOMAHÁZA OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS TÖRTÉNETE

A falunak 1860-tól van iskolája, ekkor épült meg egy tanterem tanítói lakással együtt, a tanítás egy csoportban folyt. 1938–39-ben épült meg a második tanterem és tanítói lakás, ettől fogva az oktatás két tanulócsoportban folyt. 1960-ban épült meg az új kéttantermes iskola, melyhez 1989-ben hat tanterem csatlakozott tanári szobával, szertárral és vizesblokkal. A nyolc osztályt 1953-ban vezették be, 1962-től lett nyolc tanulócsoportos központi általános iskola, tagiskolája Kissikátor. Az iskola a

község kulturális központja is volt, egy-kétszáz kötetes könyvtárral rendelkezett, s ki lehetett kölcsönözni. A könyvtár az ötvenes évek végén önálló községi könyvtárrá vált. A tanítók végezték a kulturális, népművelő munkát is: színdarabokat tanítottak be, s azt az iskolában mutatták be, de működött egyházi énekkar is. 1964-ben régi vágya teljesült a községnek, megépült a kultúrház. Ekkor gyakran voltak előadások fővárosi művészek közreműködésével és többször játszott itt az Állami Déryné Színház Társulata is. 1938–39-ben népdalgyűjtő körúton tartózkodott a községben Dincsér Oszkár, aki három domaházi lányt (Bancik Ilona 23 éves, Kis sunyi Piroska 23 éves és Varga Mária 20 éves) felvitt Budapestre, velük több domaházi népdalcsoportot rögzített, Pátrialemezen ma is megtalálható a felvételük. Ebben az időben 1948-ig Tözsér Ferenc és felesége volt a község kántor-tanítója, akik színdarabokat tanítottak és énekkart is szerveztek. 1953-ban került az iskolába Tvergyák Erzsébet magyar-történelem szakos tanár, aki néptánc tanítással is foglalkozott. Az 1940-es évek végén, ötvenes évek elején Lajos Árpád gyűjtött táncokat, népdalokat, mely Fonóélet Domaházán, Domaházi gyermekjátékok címmel jelent meg. 1950-ben és 60-ban is volt gyűjtés, mely megtalálható az MTA Zenetudományi I. adattárában. 1960-ban kerültem haza mint fiatal tanító (Elek Menyhért). Nagy szeretettel és fiatalos lendülettel fogtam munkához. A tanítás mellett községi könyvtáros lettem, 1961-ben vettem feleségül Gacsályi Lenke tanítónőt, s vállunkra vettük a falu kulturális életét. A feleségem néptánc csoportot, én pedig színjátszó csoportot és a helyi határőrséggel együtt irodalmi színpadot vezettem, s később én lettem a kultúrház igazgatója is.

A HAGYOMÁNYŐRZŐ EGYÜTTES MEGALAKULÁSA

A Magyar Televízió 1969-ben meghirdette az Országos Röpülj Páva Népdalvetélkedőt. Több selejtező után a legjobb énekesek, ének- és zenei együttesek a képernyőre kerültek. Az egész ország megbolydult, izgalommal várta mindenki a Vass Lajos karnagy által vezetett TV műsort, az újabb és újabb énekesek, együttesek bemutatkozását, mely csaknem egy évig tartott. Mi nem neveztünk be az országos versenyre, de 1970 decemberében mint kultúrház igazgató (Elek Menyhért) összehívtam az akkori Nőbizottság vezetőségét, és javasoltam, hogy rendezzünk mi is népdalvetélkedőt, hiszen a faluban nagyon sok jó hangú ember van, akik szeretnek énekelni, s többen tudnak népi hangszereken: citerán, furulyán játszani. Az asszonyok a javaslatot helyeselték, támogatták, s vállalták, hogy segítséget nyújtanak a szervezésben, és ők is fognak énekelni a vetélkedőn. Négy asszony: Holló Gotthardné a nőbizottság elnöke, Holló Arisztidné, Kanta Istvánné és Kisbenedek Gáspárné vezetőségi tagok felosztották maguk között az utcákat, és megkezdődött a szervezés. Meglepetésünkre mint egy százan jelentkeztek a népdalvetélkedőre, volt aki éneklél, volt aki hangszerral. A jelentkezés után megindult a felkészülés a vetélkedőre. Volt, aki otthon egyedül készült titokban, volt aki a szomszéddal, barátjával, komájával. Az iskolában lehetett segítséget kérni Elek Menyhértől, aki a vetélkedőre külön menyecske kamarakórust és férfi kamarakórust is felkészített. A Nőbizottság asszonyainak Zergi Benőné tanítónő egy menyecsketáncot is betanított, hogy színesebb legyen a műsor, 1971. február 21-én rendeztük meg a kultúrotthonban zsűfólasig telt nézőtér előtt a népdalversenyt, mely iránt a falu lakossága óriási érdeklődést tanúsított.

A versenyzők között a 77 éves Elek zimányi Gábor volt a legidősebb. Kedves színfoltja volt a vetélkedőnek, hogy hat idősebb asszony guzsallyal lépett fel a színpadra, s fonás közben úgy énekeltek, mint régen a fonóban, vidáman, jókedvűen. A döntőbe 33-an jutottak tovább. Szóló énekben: Elek ember Ágostonné, Ortó Sándorné, Holló kizsi Géza, Holló kande Géza, Holló leleszi Ernő, Kis sunyi Vendelné, Márton Alajosné, Suha Vilmos és Suha Vilmosné, Elek csank Bertalan, Galambosi József, Medve Alfrédné és Ortó Zoltán. Hangszerral György Károly citerás jutott a döntőbe. Csoportosan továbbjutottak a fonó asszonyok: Elek szószóló Gézáné, Bakai Józsefné, Holló kande Jánosné, Kisbenedek bódi Gézáné, Kisbenedek bódi Joachimné és Ortó Sándorné. Bejutott a döntőbe a Nőbizottság menyecske kórusa és táncsoportja: Holló kizsi Gotthardné, Holló

kiszi Arisztidné, Holló kande Mihályné, Kanta Istvánné, Kisbenedek kispesta Béláné, Kisbenedek kisandrás Gáspárné és Medve Alfonzné, és végül a férfi kamarakórus: Galambosi József, Elek csank Bertalan, Holló leleszi Ernő, Holló kande Géza, Holló kiszi Géza, Holló daróci József, Kisbenedek kabe János, Kis durdó Géza, Kovács fűtő József és Ortó Zoltán. A döntőt 1971. május 16-án rendeztük meg, s a teljesítmények elbírálására rangos zsűrit hívtunk. A zsűri elnöke Dr. Zádor Tibor a megyei Herman Ottó Múzeum igazgatója volt. Tagjai: Josvai István járási közművelődési felügyelő, Zudla Pál járási szakreferens, Tar Ferenc iskolaigazgató és Elek Barnáné énektanár volt. A lakosság nagy izgalommal és érdeklődéssel várta a döntőt, mely szintén telt ház előtt zajlott. A szóló énekeseket az ózdi Balázs Géza és zenekara kísérte. A döntőre már négytagú citerazenekart is létrehoztunk György Károly vezetésével. Tagjai: Elek simon Albert, Kis durdó Géza és Kovács fűtő József. A közönség és a zsűri színvonalas műsort látott, mely mindenkinek tetszett, s a faluban sokáig beszédtema volt. A zsűri a legjobb énekeseket és citerást kiemelte, vázával jutalmazta, melyet a zsűri elnöke adott át. A legjobb énekes Holló kiszi Géza, Elek csank Bertalan és Ortó Zoltán, a legjobb citerás pedig György Károly lett.

A műsor után fehér asztal mellett találkoztak a szereplők és a zsűri tagjai. Elek Menyhért, aki mind a két műsor vezetője is volt, megköszönte a résztvevők közreműködését, elmondta milyen szép volt ez a néhány hónap, a közös találkozások, próbák, éneklések, s javasolta, hogy továbbra is maradjon együtt ez a jó hangú csapat, s énekeljenek együtt tovább. A javaslatot a jelenlévők nagy tetszéssel elfogadták, s elhatározták, hogy továbbra is együtt maradnak, és összegyűjtik megőrzik, éneklük és tovább adják a szép helyi népdalokat, népszokásokat. Az együttesnek 29 alapító tagja van, 12 nő és 17 férfi. Ezek: Elek csank Bertalanné, Elek szószóló Gézáné, Holló kiszi Arisztidné, Holló kiszi Gotthardné, Holló kande Mihályné, Kanta Istvánné, Kisbenedek kispesta Béláné, Benedek kisandrás Gáspárné, Kisbenedek kabe Jánosné, Medve Alfonzné, Medve Alfrédné és Ortó Sándorné, Elek simon Albert, Elek csank Bertalan, Elek csank Gellért, Galambosi József, György Károly, Holló kiszi Arisztid, Holló leleszi Ernő, Holló kiszi Géza, Holló kande Mihály, Holló daróci József, Kanta Mihály, Kisbenedek kispesta Béla, Kisbenedek kabe János, Kis durdó Géza, Kovács fűtő József, Ortó Zoltán és Elek Menyhért együttesvezető.

A népdalkör vagy pávakör megkezdte tevékenységét. Az általános iskolában rendszeresen próbáltunk hetente két alkalommal, de télen, illetve fellépések előtt több alkalommal is találkoztunk. A cél az volt, hogy gyűjtsük össze Domaháza népdalait. Kezdetben volt egy kis magyarnóta, népdal vita. Én mindig azt mondtam nekik, hogy olyanokat keressenek, amit a rádióban nem, vagy nagyon ritkán hallanak. A próbák nagyon jó hangulatban folytak, kötetlen beszélgetéssel, énekléssel. Mindenkit meghallgattunk. Megelevenedtek a régi fonók, tollfosztók, dísznótorok, kukoricafosztók hangulata, gyűjtötték, s hozták a szebbnél szebb régi és új stílusú dalokat. Felkutatták kik azok az idős emberek, akik sok dalt tudnak, akik pásztoemberek voltak, vagy lakodalomban, bálban, templomban előénekesek. Ezekhez elmentem magnetofonnal, de áthívtuk a szomszédot vagy a sógort, komát is, és legtöbbször néhány pohár bor mellett jöttek a szép népdalok, és én ezeket megörökítettem. A próbákon a dalokat csokorba fűztük, legtöbbször a témája szerint, így lett betyár-csokor, szerelmes csokor, fonóházi dalok, pásztor dalok, legény csúfolók, arató dalok, stb. Az összejövetel nemcsak énekpróba volt, hanem ott minden elhangzott: régi történetek, babonák, viccek, összemesélések, mi újság a faluban, stb. A tagok várták, igényelték a próbákat, a „foglalkozásokat” szinte mindig teljes létszámmal, csak az hiányzott, aki műszakban volt. Elmondhatom, hogy jó kis közösséggé alakult ez a kis csapat. Azt terveztük, hogy a falu lakosságának újra bemutatkozunk, erre készültünk. Az első önálló műsora a pávakörnek 1972. március 12-én volt Domaházán a kultúrházban. A műsorban népdalcsokok, szóló énekesek, a citerazenekar, az asszonyok karikázója mellett még három vidám jelenetet is betanultak és bemutattak a pávakör tagjai. Akkor nem gondoltuk, hogy ezt az első szereplést csaknem ezer követ az elkövetkező harminc évben, nemcsak itthon, hanem szerte az országban és külföldön is.

Az első idegenbeli szereplés 1972. április 23-án Sajószentpéteren, majd április 30-án Miskolcon volt, pávakörök megyei bemutatója. Az első igazi megmérettetés pedig, az országos minősítő hangverseny szintén Sajószentpéteren volt 1972. december 3-án. A zsűri tagjai között olyan országosan is elismert szaktekintélyek voltak, mint dr. Baross Gábor az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem kórusának karigazgatója, Sapszon Ferenc a Magyar Rádió és Televízió énekkarának vezetője és Halkovits János az MRT Népzenei Osztályának vezetője. A hangversenyen részt vevő 21 Borsod megyei kör közül három kórus kiváló országos minősítést kapott: a taktaszadai férfikar Szántó Erzsébet vezetésével, Domaháza vegyes kara Elek Menyhért szakigazgatásával, valamint a Matyó Háziipari Szövetkezet Kiss József vezette női kórusa. Tíz pávakör országos minősítést kapott, nyolcat pedig oklevéllel jutalmazott a zsűri.

Ez a szereplés minden reményünket felülmúlt, csak három együttes kapott kiváló minősítést, és mi benne vagyunk a legjobb háromban. Ez nagy erőt és lendületet adott további munkánkhoz, még ötször minősültünk a KÓTÁ-nál, és mindig, mind a hatszor kiváló minősítést szereztünk.

KIK SEGÍTETTÉK TEVÉKENYSÉGÜNKET?

A pávakör indulásához, működéséhez nagyon sok segítséget nyújtott Nagy Károly az Ózdi Járási Tanács V.B. Művelődésügyi Osztályának vezetője. Biztatott, lelkesített, de kezdetben anyagilag is segített, hiszen az első szereplésekre, minősítő versenyekre még vonaton utaztunk, s Ő, illetve a Művelődésügyi Osztály fizette ki az útiköltségünket. Tőle mindvégig sok segítséget kaptunk. 1974. október 14-én Kazincbarcikán a Bányász Kulturális Heteken találkoztunk Vass Lajossal, ahol mi is felléptünk. Ő vezette a műsort, nagyon megdicsért, s ezt írta nekünk: „ domaházi pávakörnek és gyerekeknek nagyon köszönöm az élménnyel teli tiszta előadást!” Később 1975. február 2-án Domaházára is meghívtuk műsort vezetni, mely az együttesnek örök élményt jelentett. Figyelemmel kísért mindig bennünket, segített tanácsaival, az ő javaslatára az *Iskolatelevízió A magyar népdal 6. o. számára* műsort vettünk fel Domaházán egy paraszt portán kukoricafosztás keretében. Közreműködött a Muzsikás együttes. 1975-ben készített velünk Vass Lajos egy rádió felvételt is Domaházán, mely a *Nótafaiskola c.* adásban hangzott el. Hosszú éveken keresztül nagyon sokszor találkoztunk dalos összejöveteleken, műsorok, bemutatók alkalmából Hozzánk mindig kedves volt, biztatott, segített. Úgy gondolom, szerette a domaházi egyszerű, de jó hangú embereket.

A pávakör eleinte csak énekelt, igaz, hogy a műsor végére az asszonyok egy kis karikázót mindig eltáncoltak. 1975-ben Csepelen a Rideg Sándor Művelődési Házban az *Ózdi járás c.* rendezvényt tartottak, melyre minket is meghívtak, s önálló egy órás műsort kértek. Ekkor jött az ötlet, hogy bármilyen szép az ének, bármilyen változatos a dalszöveg, táncolni is kellene, hogy a műsor sikeres legyen. Ekkor táncoltak először a férfiak vasvári verbunkot és együtt csárdást, mely nagy tetszést aratott. A végén még a nézőket is megtáncoltattuk.

A táncot egyébként Tímár Sándor látta meg és fedezte fel bennünk. Többször járt Domaházán felvevőgéppel, és sorra eltáncoltuk neki a karikázót, vasvári verbunkot és a csárdást is, majd elkészítette a Domaházi táncok koreográfiáját, mellyel a Jászberényi Jászság Együttes megnyerte a *Ki mit tud?*-ot, de a tapolcai táncsoport is képernyőre jutott később a domaházi táncokkal. Úgy gondolom, neki köszönhető, hogy a Domaházi táncokat ma már nemcsak az egész országban, hanem határainkon túl is, még Amerikában is ismerik, tanulják és tanítják. 1976-ban Abaújszántón volt néptáncosoknak egy továbbképzés, amit Tímár Sándor szervezett, s oda meghívta legjobb táncosainkat, Elek Gellértet, Medve Alfonzot és feleségét. A három táncossal itt nagyon sok felvétel készült, s azt hiszem, ezt a felvételt őrzik a Néptáncosok házában (most Hagyományok Háza). 1977-ben a Magyarok Világszövetsége negyedik alkalommal rendezte meg Sárospatakon a külföldön működő magyar néptánc csoportok tanfolyamát. Tímár Sándor javaslatára a hét nyugati ország (Ausztria, Kanada, NSZK, Anglia, USA, Franciaország és Belgium) közel háromszáz

táncosa látogatott el Domaházára a helyi táncmuzsasz folklóranyag megismerésére és közös táncban történő elsajátítására. A rendezvény jól sikerült, mindenkinek, a falunak is örök élményt jelentett ez a nap.

Tímár Sándor néprajzkutató koreográfus a televízióban Aprók tánc címmel műsort vezetett. 1980-ban a domaházi táncokról is felvételt készítettek, melyen öt táncos vett részt a stúdióban: Elek Gellért, Elek Bertalan, Holló Mihály, Kanta Istvánné és Kisbenedek Gáspárné. Ez a műsor azóta már többször ismétlődött a televízióban, s gondolom sok oktatási és kulturális intézmény felhasználja ezt az anyagot a domaházi táncok megismertetésére, oktatására. Nagyon sokat köszönhetünk Tímár Sándornak, több helyre az ő javaslatára hívtak meg, vagy ő hívott meg, mint 1993-ban is a Budai Vigadóban általa rendezett Dr. Martin György emlékműsorra is. Szinte minden domaházi táncost személy szerint ismert, de az együttes tagjai is ismerik és emlegetik őt.

Dr. Martin György néptánckutatóval 1976. május 23-án Parádfürdőn találkoztunk először a *Palóc Napok '76* rendezvényen. Részt vettünk a színes felvonuláson, bemutattuk műsorunkat, mely jól sikerült. Dr. Martin Györgyöt a táncaink érdekelték, s a műsor után filmre vették a karikázót, vasvári verbunkot és a csárdást. Úgy éreztem, hogy látott bennünk fantáziát, a továbbiakban is mindig figyelemmel kísérté bemutatott műsorunkat Veresegyházon a Hagyományörző Együttesek Országos Találkozóján. Ő is biztatott, jó tanácsokkal látott el, éreztem emberségét, tudtam, hogy jót akar, segíteni akar, kár, hogy ezt nem sokáig teheté.

Nagyon sokat segíté az együttes szakmai fejlődésében Vásárhelyi László koreográfus. Vele 1977 májusában kerültünk közelebbi kapcsolatba, amikor meghívást kapott az együttes Kalocsára a Népművészek Színpadára, ahol ő vezette a műsort, majd május 29-én Budapesten a Hűvösvölgyben a Fővárosi Néptáncosok Napjára is meghívtak, ahol szintén ő volt a műsorvezető. Nagyon sok jó tanáccsal látott el bennünket, s úgy gondolom, emberileg is kölcsönösen a szívünkbe zártuk egymást. Szinte minden rendezvényen, bemutatón találkoztunk, mindig volt a domaháziakhoz egy jó szava, látszott rajta a segítő szándék. 1985. április 27-én a Budapesti Erkel Ferenc együttes ifjúsági táncsoportjával Domaházára is ellátogatott, közös műsort adtunk, ő volt a műsorvezető, utána pedig közös táncmuzsasz következett. Másnap az egész falu a műsorról beszélt, de még évek múltán is emlegették „Laci bácsit”. Úgy érezzük, hogy ő biztosan szereti a domaházi táncokat, népdalokat és a domaházi táncosokat, embereket is.

Nagyon sokat köszönhet az együttes Engi István karnagynak, a Kóta megyei elnökének. Alakulás után többször eljött a községbe, részt vett a próbákon, ellátott szakmai tanáccsal, de elkísért több, fontosabb fellépésre is. Több szereplési lehetőséget biztosított, sok meghívást neki köszönhetünk, így az együttes hamarosan ismertté vált Borsod megyében. Ő volt az irányítója, mozgató rugója, a szervezője a megyében a pávaköri mozgalomnak, fáradtságot nem ismerve.

A népviselet, ruházhat, öltözködés területén a legtöbb segítséget Borbély Jolántól kaptuk. Joli néni minden bemutatón, találkozóon nagy szakértelemmel adott tanácsot, segítséget, de bírálatot is. Harcolt azért, hogy a tájegységnek megfelelő népviselete, öltözeté legyen az együttesnek. Mi élünk is ezzel a lehetőséggel, hiszen nagyon sok tanácsot kértünk tőle, hogy ruházatunk, öltözködésünk megfelelő legyen.

A Domaházi Hagyományörző Egyesület tagja a Muharay Elemér Népművészeti Szövetségnek, melynek működését, tevékenységét jónak tartjuk. A továbbképzések, a tanulmányi kirándulások, tapasztalatcserék, a regionális és országos bemutatók, találkozók mind szükségesek. Ezek az alkalmak nagyon jók tapasztalatszerzésre, továbbfejlődésére, megmérettetésre, s jövő tervezésére. Ennek a munkának az irányításáért Héra Éva alelnöknek köszönettel tartozunk, a szövetség nagy segítséget nyújt az együtteseknek. Az országos események közül, melyek segítétek az együttes szakmai tevékenységének fejlődését, kiemelném az évente megrendezendő Hagyományörzők

Országos Találkozóját, Kalákatáncot, Mesterségek Ünnepeit, illetve az Országos Táncházi Találkozókat. Ezekben a rendezvényeken részt venni rangot jelent a hagyományörző együttesek számára.

A domaházi pávakör majd hagyományörző együttes a kultúrház szakkörként, kultúrcsoportjaként működött 1995-ig, így a Községi Tanács, illetve a helyi Önkormányzat a kultúrház költségvetésében támogatta az együttest, azóta csak esetenként. 1999-ben egyesületté alakult, fenntartója, állandó támogatója nincs, anyagilag csak saját működési bevételeire, a tagdíjra és a pályázatokon nyert összegre támaszkodhat, ezzel gazdálkodhat.

MIKOR, HOL, MILYEN KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT VITTÉK SZÍNPADRA A HAGYOMÁNYOS KULTÚRÁT?

Amikor az együttes megalakult, úgy gondoltuk, hogy gyűjtjük a helyi népdalokat, népszokásokat, ezeket csokrokba fűzzük, feldolgozzuk, színpadra állítjuk, és évente egy-két alkalommal bemutatjuk a község lakosságának a kultúrházban. Az első év után azonban a község vezetése igényt tartott arra, hogy nemzeti, társadalmi ünnepek, rendezvények alkalmával is adjunk 10–15 perces műsort. Ismertté válásunkkal a kör bővült, szomszéd községekben, majd Ózdon a járási rendezvényeken, később szerte a megyében és országban kaptunk meghívásokat, szereplési lehetőségeket. Így felléptünk a környéken tsz zárszámadásokon, Bányász Napon, véradók Napján, járási nevelők napján, ifjúsági és úttörő találkozók, Mezőkövesd, Bükkszék, Bogács gyógyfürdői által rendezett népzenei, dalostalálkozókon, falunapokon, öregek-nyugdíjasok estjén, zászló átadó ünnepségeken stb. A meghívások egyre szaporodtak, az utóbbi években módunk volt válogatni is a fellépésekben. Műsorainkban kezdetben népdalcsokrok, szólóénekek, a citerazenekar száma szerepelt, majd kiegészült három tehetséges kislány, a Vadszilvák együttes műsorával. György Hajnal citera, furulya, Elek Emese köcsögduda, Holló Hilda kanál, kíséző hangszerek alkották az együttest, előbb csak népdalokat énekeltek, később polbeat-dalokat is énekeltek ezt citera helyett természetesen gitárral. Műsorunkba hamarosan bekerült a tánc: a karikázó, vasvári verbunk és a csárdás is. Később szerkesztett műsoraink volta, mely egy-egy népszokást dolgozott fel, mint a fonó, szüret, regruta búcsúztató, aratás, domaházi ió-bál (farsang). A műsorválasztást mindig a megadott időkeret, alkalom határozta meg, és az, hogy színpadon kell fellépni vagy művelődési házban vagy szabadtéri színpadon, illetve klubhelyiségben, vagy kint a gyepen. Mi ezekhez tudtunk alkalmazkodni. Az elején vagy nagyobb rendezvényekre külön autóbusszal utazott az együttes, amit küldtek értünk, vagy kifizették. Napjainkban a vonzáskörzetbe kevesebb létszámmal és személygépkocsival utazunk, mert a különjáratú autóbussz költséges. Szerkesztett műsorainkat mindig bemutattuk az országos találkozók szakavatott zsűrinek, s az ő tanácsait megfogadva módosítottunk, változtattunk az összeállításon.

ALKOTÓ SZEMÉLYISÉGEK SZEREPE AZ EGYÜTTESI MUNKÁBAN

Az együttes alapítója és máig is vezetője Elek Menyhért iskolaigazgató, aki 1939-ben született Domaházán. Itt végezte el az általános iskolát, majd Egerben szerzett tanítói és matematika-fizika tanári képesítést. 1960-tól tanít szülőfalujában, ahol aktívan bekapcsolódott a falu mozgalmi és kulturális életébe. 1961-ben kötött házasságot Gacsályi Lenke tanítónővel, két leányuk született, mind a kettő pedagógus, négy unokájuk van. 1973-tól iskolaigazgató, 1971-ben ő kezdeményezte a népdalvetélkedő megszervezését, és az együttes megalakítását. Összegyűjtötte a község népdalait, s 1997-ben Az a híres domaházi menyecske címmel kiadta a népdalgyűjteményt. 1978-ban Kiváló Népművelő kitüntetését kapott. 2001-ben nyugdíjba vonult, de csak a tanítást hagyta abba, az együttes vezetését továbbra is ellátja.

A citerazenekar vezetője György Károly, aki 1928-ban Erdőkövesden született. Egerben római katolikus kántori képesítést szerzett, 1948-ban nyerte el a domaházi kántori állást, majd 1949-ben házasságot kötött Holló Irénnel és azóta Domaházán él. Három gyermekük született, két fiú és egy lány. Mind a hárman nagyon jó hallásúak, Hajnal sokáig tagja volt a pávakörnek és a Vadszilvák együttesnek is. György Károly 1957-ben zenekart alakított, bálokban és különböző rendezvényeken játszottak. Az együttes alapító tagja, a citerazenekart ő tanította be, iskolás koruk óta együtt játszanak. Abszolút hallással rendelkeznek, a zene a mindene. Az ózdi gyárból ment nyugdíjba, mint tüzeléstechnikus, hat unokája van. Több citerát készített, melyből külföldre is jutott.

Elek Albert 1921-ben Domaházán született, az együttes alapító tagja. Gyerek kora óta citerázik, a fia is tagja volt sokáig a citerazenekarnak, de elköltöztek. Elek Albert nagyon sok citerát készített, nagyon sok gyereket megtanított citerázni, 1983–1991 között ő volt a citerazenekar vezetője. Citerája több településre és külföldre is eljutott.

A táncosok közül kiemelkedik Elek Gellért, aki Domaházán született 1931-ben. Táncolni már a nagyapjától tanult, jó mozgású, fürgé. Kezével, lábával, minden testrészével táncolt, figurázott. Tánca, mozgása élményszámba ment. Az együttes alapító tagja, táncolt Tímár Sándor gyűjtésekor, Abaujszántón a felvételtől (filmezéskor) és az *Aprók tánca* c. TV műsorban is. Úgy gondolom, mozdulatait sokan próbálják utánozni a domaházi együttes tagjai is, de szerte az országban a népi táncosok. Szakmája kőműves mester, néhány év óta betegsége miatt nem aktív táncos már. Szólótáncai, figurái, hetyke mozgása nem feledhető.

Az együttes másik kiemelkedő táncosa Medve Alfonz volt, aki 1928-ban született Domaházán. Földműveléssel, állattenyésztéssel foglalkozott mindig, szerette a mezőgazdaságot, volt tsz. elnök is. Sok ember véleménye szerint a falu legjobb táncosa volt. Részt vett a korábbi táncgyűjtések táncaiban is (1960), s ott volt a feleségével Abaujszántón, mikor a domaházi táncok filmre lettek véve. A Gulyás testvérpár életéről több filmet is készített: *Ne sápadj!*, *Ne kavarj!* stb. címmel. Táncát nagy lendület és keménység jellemzi. Sok állata és elfoglaltsága miatt az együttesben csak kevés ideig vett részt.

Részt vett az *Aprók tánca* c. produkció felvételén Holló Mihály, aki 1920-ban Domaházán született. Földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott, majd az útfenntartó vállalattól ment nyugdíjba. Nagyon szépen táncolt, mozgása finom és rendezett volt, nagyon szerettek vele táncolni az asszonyok. Tímár Sándornak is megtetszett jellegzetes tánca, ezért vitte el a TV felvételre. Sajnos betegsége miatt az együttes munkájában nem sokáig tudott részt venni, 1999-ben meghalt.

Tánca és különösen szép hangja miatt vett részt a filmezésben Elek Bertalan, aki Domaházán született 1922-ben. Földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott, a termelőszövetkezetben brigádvezető volt. Az együttesnek alapító tagja volt, minden műsorban szólót énekelt. Szerepelt a *Honti igricek* c. TV-filmben is, ahol szintén énekelt. Felesége is tagja volt az együttesnek. Négy gyermeke van, egy lány és három fiú. Sajnos 1989-ben korán meghalt. Fia Elek László énekli azóta a szólókat az együttesben, citerázik is.

A nők közül egyik legjobb táncos Kisbenedek Gáspárné sz. Elek Jolán, aki 1938-ban született Domaházán. Ő volt az egyik szervezője a népdalvetélkedőnek, az együttesnek. Ő az együttes nótafája, ha valamilyen dalt nem tudtunk, ő biztosan tudta. A táncban kiemelkedett a tartása, olyan simán forogni talán senki nem tudott, mint ő. A fiatalokat sokszor megszólította, hogy ne ugrabugráljanak, húzzák ki magukat, stb. Ő is részt vett az *Aprók tánca* c. produkcióban, de már korábban is táncolt Tímár Sándornak és más néptáncgyűjtőknek. A fejeket is nagyon szépen be tudta kötni a kendővel domaházi „menyecske-módra”. Néhány éve a betegsége miatt nem tud aktívan részt venni az együttes munkájában.

Testvére Kanta Istvánné sz. Elek Mária volt a másik legjobb női táncosunk, aki Domaházán született 1933-ban. Ő is szervezője, motorja volt az együttesnek. Szeretett táncolni, énekelni, mindig jókedvű, szinte minden szereplésen ott volt. Az együttes érdekében, a sikerért mindent megtett. Szépen lendületesen táncolt, ő is törekedett arra, hogy a fiatalok szépen táncoljanak, a lépéseket úgy tanulják meg, úgy vegyék át, ahogy azt az idősebbektől ők is megtanulták. Élete végéig tagja volt az együttesnek. 1999 áprilisában még ott volt a Vigadóban és táncolt az *Éljen a magyar!* c. TV felvételen, szeptemberben pedig már eltemették. Az Aprók tánca c. TV produkció megőrzi táncát és mosolygós, kedves egyéniségét. is.

A Néptáncosok Szakmai Háza a Játék és tánc az iskolában c. video oktató kazetta VI. részeként megjelentette a domaházi táncokat. A felvétel Salgótarjánban volt, melyen az alábbiak működtek közre:

Hollóné Elek Emese, aki 1962-ben született Ózdon. Matematika-fizika-kémia szakos tanár, de megszerezte a C kategóriás néptáncoktatói bizonyítványt is. Elek Menyhért leánya, az együttesben gyermek kora óta szerepel, a citerazenekar köcsögdudása, és tagja volt a Vadszilvák együttesnek is. Jól táncol, szépen énekel, ma már az együttes motorja, meghatározó egyénisége. Az általános iskolában ő oktatja a néptáncot, a gyermekcsoportot már rég óta ő vezeti, szép sikerrel. Két gyermeke van, egy fiú és egy lány, mind a kettő tagja az együttesnek, táncolnak és zenélnek. Emese a férjével táncol, így az egész család tagja a hagyományörző együttesnek.

Holló Bertalan 1957-ben született Ózdon, 1979-től tagja az együttesnek, ma már meghatározó tagja, jól táncol, jó hallása van, szépen énekel, a népszokások előadásában kimagaslóan szerepel. Tüzeléstechnikus, de most a Posta dolgozója Ózdon.

Elekne Holló Hilda 1962-ben született Ózdon. Matematika-technika szakos tanár, de elvégezte a Magyar Táncművészeti Főiskola néptánc pedagógus szakát. Ózdon tanít, de a Diósgyőri Alapfokú Táncművészeti Iskola alkalmazottjaként több csoportnak néptáncot oktat. Gyermek kora óta tagja az együttesnek, a citerazenekarban és a Vadszilvák együttesben is kanalizott és ritmus hangszeren játszott. Két fiú gyermeke van, az együttes meghatározó egyénisége.

Kisbenedek Sándor 1934-ben született Domaházán. Fiatalon állattartással foglalkoztak a családban, majd az ózdi gyárból ment nyugdíjba. Szépen énekel, furulyázik, jól táncol. Jelenleg az együttes egyik legidősebb táncosa. Ez évben vele a *24. órában* c. sorozatban hangfelvétel készült az ózdi cigányzenekarral. Ő az egyik szólóénekes az együttesnek, de ha kell, szólót is táncol, népszokásokban kiválóan szerepel. A felvételen Elekne Holló Hildával táncol.

A táncokat a salgótarjáni Dűvő együttes kíséri, és Elek Menyhért énekel.

MILYEN SZÍNPADI ALKOTÁSOK SZÜLETTEK?

Megalakulás után népdalcsokrokat énekeltünk, később mozgásos népszokásokat adtunk elő. Ilyen volt a fonó is, melynek több változata volt, ezek közül az egyik:

1. Domaházi fonó

Furulyaszó, bevonulás guzsallyal, énekszóval – helyet foglalnak, majd fonnak és énekelnek.

1. Este van már, késő este a faluba
2. Az a híres domaházi menyecske
3. Kiesett a, kiesett a szivar a zsebemből
4. Domaházi legyének ladiladiladiladi-ladilom
5. Rózsa, rózsza piros rózsza levele

Egyik asszony elkiáltja magát: Rózsi, megy a kosár angyalom

Rózsi: Mi gyön benne galambom?

Asszony: Neked adom Gyuró Gézát, nyujtsál érte öt szálat!

Ekkor Rózsi megfonta, elnyújtotta az öt szálat, a többiek pedig számolták. Utána Rózsi folytatta: Mariska, megy a kosár... Egy idő után, másik asszony mondja: Elég vót már a fonásból, majd le lesz még az a szösz, játszunk Kútba estem-et!

Többiek helyeseltek, majd: No, de ki lesz a bíró?

Majd jó lesz Ernő, legyen Ernő a bíró!

Ekkor egy lány középre leguggolt, és azt mondta: Kútba estem!

A többiek: Ki húzzon ki?

A bíró odahajolt hozzá és neki súgta meg, s a bíró hangosan megmondta, hogy: Galambos Józsi

Ekkor a fiú odaszaladt, kihúzta és megcsókolta vagy megölelte, és most ő guggolt le, s mondta: Kútba estem!

Így folytatódott, amíg egyik lány azt nem mondta, hogy: Hagyjuk abba a játékot, mert nem lesz lefonva a szösz!

Ekkor visszaültek a helyükre és házassági dalokat énekeltek

1. Este van már nincsen meleg, forogjon a szerelem kerek
2. Árok partján kacatozás, Kiszi Ari hosszugatyás
3. A vadszilva fehérét virágzik, Kiszi Berci ősszel házasodik

Eztán egyik lány: Gyertek lányok táncolni, karikázzunk

1. Domaházán kidobolta a bíró
2. Isten véled Domaháza faluja
3. Házunk előtt babám
4. Pince, pince, tizenhárom sor pince

Ezután a fiúk is táncolják a vasvári verbunkot:

1. Vasvári dallam
2. Az aradi egyház

Csárdás: Sok irigyem a faluba

Rászállott a vadgalamb

Domaházi híres legény

Ezután nótaszóval hazavonulás: Haza legény, haza, haza már...

2. Regruta-búcsúztató

Karikázóval kezdődik

1. Domaházi bíró levelet kapott
2. Kelet felől jön egy fekete hintó
3. A miskolci kaszárnyának bádogos a teteje
4. Megy a gőzös lefelé.

Jönnek a legények nótaszóval: Három kereke a gőzösnek de fényes.

Egyik lány kiált: Jönnek a regruták!

Másik kiszól: Ernő bácsi, megjöttek a sorozatról!

Közbe bejön egyik legyén apja, anyja, családja, s a fia ezt mondja: Édesapám besoroztak katonának!

Apja: Nem baj fiam, én is vótam katona!

Lassú csárdást táncolnak: Jaj, de gyorsan forog a gőzkocsi kereke.

Közben az apa egy üveg borral megjelenik és mondja:

Halljunk szót! Fiúk ezt az üveg bort erre az alkalomra tartogattam!

Legények: Rendben van, köszönjük, megisszuk!

Apa: No, de az nem olyan egyszerű, aki körbetáncolja, az iszik belőle elsőnek, no ki vállalkozik?
(Többen is jelentkeznek)

Apa: No, majd Lajcsi!

Körbetáncolja az üveget: Egyes fia vagyok az anyámnak...

Ezután az apa: Jól van fiam, megérdemled!

Fiú: Egészségünkre! (Az apa körbekínálja a legényeket, közben egy szóló ének: Mikor mentem sorozatra rózsá volt a kalapomnál.

Az ismétlést mindenki énekli, majd vasvári verbunk és csárdás:

1. Megunt már az édesanyám beiratott katonának (Verbunk)
2. Borozdába' szépen szól a pacsirta
3. Udvarimba hármat fordult a kocsi
4. El kell menni katonának messzire

3. Szüret

A legények jönnek befelé összekapaszkodva, nótaszóval:

1. Ha bemegyek a kocsmába bort innya.

Szembe jön a gazda: Hej, legények! A szőlőm már megérett, le kellene szedni, mert elrohad.

Legények: Sanyi bácsi, mi leszüreteljük, lesz-e jó áldomás?

Sanyi b.: Lesz ám, hozom az óbort, ihatunk utána reggelig.

Legények: rendben van

(Énekelnek:) Megérett a fehér szőlő sej, haj le lehet már szedni

Utána lányok énekelve be: Leszedik a szőlőt október után

Legények: Megjöttek a lányok is le lesz már szüretelve.

Lány: Leszedjük mi a szőlőt, csak hozzátok az edényeket, vödörket, puttonyokat!

(Fiúk elmennek, a lányok karikáznak)

1. Nincs édesebb a fekete szőlőnél.

2. Fekete a szeder, fehér a virágja.

3. Hej, piros bor, piros bor

4. Pince, pince, tizenhárom sor pince (A legények megjönnek a puttonyokkal, vödörrel)

Legény: Lányok elég a táncból, szedjük le a szőlőt!

Gazda: Én meg hozom az óbort, de még a cigányt is ide rendelem, oszt mulatunk reggelig. Lássatok munkához!

(Két lány kiáll a színpad rendezői jobb oldalára feltartott kézzel, ők a szőlőtöke, a többi lány pedig „szedi a szőlőt” a vödörbe, a legények puttonnyal jönnek-mennek, beletöltözik a vödörökből a szőlőt, közben énekelnek:)

1. Ősszel érik babám a fekete szőlő.

A dal végén megjön a gazda a zenekarral, kérdi: Lányok, legények, hogy állunk a szürettel?

Legény: Kész vagyunk gazduram.

Gazda: No, akkor kóstoljuk csak ezt az óbort! (Kínálják sorba őket, közben szóló ének hangzik el:)

1. Bort iszik az úton járó...

A végén kerül sorra a Komája, neki mondja: Hej, kedves komám igyon csak maga is!

Koma: Nem kell!

Gazda: Nem kell? Hát mér?

Koma: Haragba vagyok véle!

Gazda: Velem-e?

Koma: Nem magával, hanem a borral.

Gazda: Nagyon jó bor, kóstolja már meg!

Koma: No, nem bánom, de akkor most megpirongatom.

Hej, te borkó, te borkó

Te kabátrongyosító, te asszonyszomorító

Tegnap is mit csináltál velem?

A falun végig fütyültetted, daloltattál

Még az árokba is belöktél,

No, de most jól kitolok veled,

Most már nincs kegyelem,

Mars be az áristomba (Hirtelen megissza, krákog)

No, édes komám sose esett rosszul, de most nagyon jól esett!

Gazda: Egészségére

Legény: Most pedig kezdődjön a tánc, mulassunk reggelig!

Vasvári verbunk: Vasvári dallam

Lám megmondtam Angyal Bandi

Csárdás: Dombon van, sarkon van

Sok irigyem a faluba

Domaházi híres legény

4. Arató

„Búza, búza, de szép tábla búza...”

Karikázóval kezdődik

1. búza, búza, de szép tábla búza.
2. Zöld búzába, sej keskeny a gya-logút...
3. Sej, haj, lemegyek az alföldre aratni...
4. Sok irigyem a faluba

Jön a kisbíró és dobol: Közhírré tétetik. A mai napon megkezdődik az aratás. Aratónak jelentkezni, itt helyben, a gazdánál lehet. (Közben a legények is bejöttek, hallgatni a kisbíró)

Gazda: Emberek! Megérett a gabona, kellene nekem 6-7 pár arató.

Legény: Hát gazduram, mi elvállalnánk, de mi lesz a fizetség?

Gazda: Úgy mint tavaly vót!

Legény: De hogy vót tavaly?

Gazda: Részibe!

Legény: De, mennyi volt a rész?

Gazda: A búza meg a rozsnak minden tizedik keresztje (csomója) az aratóé, az árpáéknak minden kilencedik csomója az aratóé (Közben a nép elégedetlenkedik, rázza a fejét)

Legény: Nem úgy van az gazduram, nagyon zivataros volt a nyár, földön fekszik a búza, ez kevés!

Lány: Meg az az igazság, hogy Kabe Berci bácsi tavaly is többet adott.

Gazda: Azt én nem hiszem, fukarabb ember ő annál!

Asszony: Tudja, milyen nehéz munka az aratás!

Legény: Nehéz a rendet levágni!

Asszony: Meg a markot felszedni! Begereblyézni! (Rövid tánc: Megérett a tiszta búza, le lehet...)

Gazda: No, nem bánom, adok még páronként egy kiló szalonnát, megy egy liter pálinkát.

Legény: Pálinkát? Rendben van gazduram, csapjon bele!

Legény: Gazd-uram! Ki lesz az első kaszás?

Gazda: Tudjátok ki, aki legjobban tudja a vasvárit járni!

Legény: Rendbe van, gyertek fiúk (eljárják a vasvárit)

Vasvári dallam – Az aradi fegyház...

Gazda: Peti lesz az első kaszás, ő járta a legjobban!

Peti: Rendben van, vállalom!

(Párosával, nótaszóval elvonulnak „aratni”: Aki ősszel meg akar házasodni, jöjjön velem az alföldre aratni...)

Gazda és egy legény (szóló énekes) színen marad.

Legény: No, gazduram, maga nagyon jól járt ezzel a csapattal.

Gazda: Én is úgy gondolom, de megyek is, levágotok egy birkát végzőre.

Legény: De pályinkát is hozzon, mert megkötözik.

Gazda: Nem feledkezek meg! (el)

Legény szólót énekel: Már minálunk learatták az árpát

Szemből egy leány jön a második versszak felelgetős, a harmadik versszakot közösen éneklük, közben a többiek egyes sorban félkörbe bejönnek, fiúk a lányok mögé állnak, jön a gazda

Gazda: Hogy állunk a munkával?

Legény: Készen vagyunk, be is van gereblyézve! Hát a pályinka?

Gazda: Hej, szaladok, hozom.

Legény: Sehova, fiúk, hozzátok a kötelet (derekára csavarják, két fiú megfogja a kötél végét és jól megrángatják, közben éneklük és tánc lépés)

Jaj, de sokat arattam a nyáron...

Gazda: (Előveszi a kulacsot a zsebéből) Ezt kerestétek? No, ha már jól megrángattatok, igyatok, egészségetekre! (isznak)

Legény: Az Isten áldása szálljon a munkánkra

Minket meg ezennel indítson vígságra

Bor, búza, gabona mindig bőven legyen
Az Isten áldása mindig rajtunk legyen!
Szívemből kívánom! Egészségünkre!

Mind: Úgy engedje az Isten!

Legény most pedig kezdődjön a tánc, mulassunk reggelig!

Csárdás (lassú, majd friss: nagy kör, két kör, négy kör)

1. Beteg vagyok, megrúgott egy pejló
2. Rászállott a vadgalamb a
3. Esik eső, sár van a kis kapuba
4. Domaházi bírónak

5. Ió-bál

Domaházi farsang

Két legény csengővel és kolomppal két oldalt bejön, rázzák és kiabálnak: Itt a farsang! Mulatni kell!
Itt a farsang! Középről jön egy legény karikásostorral pattogat. (Kimennek)

Jobbról jön nyárssal egy legény és két lány, balról a házigazda és gazdaasszony. A farsangolók elmondják a köszöntőt:

Óh szép farsang, kedves idő és
Isten szállott házunkra...

mondókát, s kéri a nyársra a szalonnát (a gazdasszony fel is zúzza a nyársra a szalonnát)

Gazda: Köszönjük szépen a köszöntőt!

Asszony: Gyertek el jövőre is!

Két oldalról szallagokkal feldíszített bottal jönnek a fiúk tánclépéssel, nótaszóval:

Domaházán, Domaházán végigmenni nem merek...

(találkozásakor paroláznak, kettő kaput tart a bottal, és jönnek a lányok, asszonyok kezükben bekötött tányér (étel), a végén egy fiú hordót gurít (két fiú bakot ugrik)

Ének: Domaházi falu végén szól a muzsika...

Beérkezés után rövid karikázó: Megy a gőzös lefelé...

Közben egy pár kimegy a fiú kacsintására, majd rövid csárdás:

Lám megmondtam Angyal Bandi...
Gyócs az ingem, gyócs a gatyám...

Közben bejön a pár, a többiek kérdőre vonják, majd a fiút megbüntetik; a ruhája nincs rendben.

Legény: Hát ti, hol voltatok?

Fiú: Levegőzni.

Legény: Bíró uram, ezt a legényt meg kell büntetni.

Többiek. Úgy van, meg kell büntetni! Húzzátok deresre!

Kisbíró: Ötöt, de a javától!

A deres egy nagy legény lehajlik, két legény a fiút ráfekteti, a kisbíró pedig ráveri az öt botütést, a többiek számolják.

Bíró: No, legények, járjátok el a Medve-táncot! Ki vállalkozik? (jelentkezik 3 fiú) De úgy vigyázzatok, hogy aki nem ügyeskedik, annak büntetést szabok ki:

Medve-tánc... Ha megtötöm a poharat, kiöblítem a torkomat...

Bíró: Hát, Ferkó majdnem elaludt a szádban a tej!

Legények: Bíró uram mi legyen a büntetése?

Bíró: Seperjétek ki a száját!

Legény (egy seprővel előáll): Bíró uram, hogyszor seperjem ki?

Bíró: Kétszer!

Legény: Jobbról?

Bíró: Jobbról is, meg balról is! (Kisepri, számolják, majd három fiú seprős táncot jár)

Udvarom, udvarom, szép kerek udvarom...

(Egy legény folyton a hordó közelében tartózkodik, berúgott, a tánc végén felkiált énekelve: Jó kedvem van, de nem vagyok részeg...) Közben a lányok integetnek, hogy ennek már annyi, ő leönti őket borral a kulacsból, majd szólót énekel: Ha még ezt az egy kulcs bort megiszom...

Az ének után két legény megfogja a részeg kezét, a többiekkel együtt feldobálják a levegőbe, majd lefektetik a földre, a kulacsot a feje alá teszik, kiterítik, mint halottat. Két legény fekete kendőt köt, letérdelnek melléje és „elsiratják”. Jaj, jaj, mért hagytál itt? Jaj, de jó ember vót! Jaj, jaj, tegnapelőtt hajnalba, a begyerője ott állott az ablakba. Jaj, jaj, nyóc gyereket hagyott, jaj, mit csináljak?...

Egy legénynek fehér kötényt terítenek a hátára, ő a pap, eltemeti:

Pap: Január, február, március   Többiek: Januárus (sírva)

Pap: Április, május, június   Többiek: Januárus

Pap: Október, november, december   Többiek: Januárus

Mindnyájan énekelve: Jaj, de jó ember vót, csak mindig részeg vót!

Közben 6-8 legény a vállára veszi, megindul a menet, a többiek a halott után, aki dallam végén leugrik a legények válláról és rövid csárdás következik: Mindig bánom amit cselekedtem...

Egy legény kiáll: Most pedig kezdődjön a multság, zenekar, vasvári!

A zenekar rázendít, vasvári verbunkot, majd csárdást táncolnak.

1. Vasvári dallam
2. Az aradi fegyház...

Csárdás: 1. Elveszett a lovam citromfa erdőbe...

2. Hány óra, hány óra? Keddre virradóra...

3. Hej dombérom, dombérom...

A színpadi összeállításokat Elek Menyhért készítette, az utóbbi években nagyon sokat segített a műsor összeállításában Hollóné Elek Emese.

JELENTŐSEBB SZEREPLÉSEK, BEMUTATÓK

I. Országos minősítő versenyek

1972 Sajószentpéter

1975 Sajószentpéter

1978 Sajószentpéter

1982 Cserépfalu

1993 Gyöngyöstarján

1999 Szécsény

Mind a hat alkalommal országosan kiválóan minősültünk, Szécsényben Arany páva díjat kaptunk.

II. Hagyományőrző Együttesek Országos Bemutatója

1. 1978. Veresegyház   Domaházi fonó
2. 1979. Veresegyház   Domaházi népdalok és táncok
3. 1981. Veresegyház   Vasárnap délután Domaházán
4. 1982. Gödöllő   Bemutatkozás az utánpótlással, közös műsor a kicsikkel
5. 1985. Gödöllő   Regruta búcsúztató
6. 1986. Pécsvárad   Regruta búcsúztató
7. 1987. Hollókő   Palóc szöttes
8. 1989. Bag   Domaházi népdalok és táncok
9. 1992. Bag   Szüret (Leszedik a szőlőt október után...)

10. 1994. Bag	Arató (Búza, búza, de szép tábla búza...)
11. 1995. Bag	Regruta búcsúztató
12. 1997. Bag	Ió-bál (domaházi farsang) (6. sz. melléklet)

III. Országos Táncház Találkozó. Hagyományörző Kirakodóvásár (Budapest Sportcsarnok)
1982–1985; 1993; 1996; 1998

IV. Mesterségek ünnepe Budapesten a Budai Várban

1. 1988–1991; 1995–1996

V. Antológia – Tavasz Fesztivál – Bál

1996-ban és 1998-ban Bp. Almási téri Szabadidő Központ – Hagyományörzők Országos bálja
1979. Madách Színház – Táncantológia
1991–1992. Budapesti Búcsú Fesztivál a Várban

VI. Duna menti Folklór Fesztivál - Hegyi Folklór Fesztivál Zakopáne

1975. V. Duna menti Folklór Fesztivál
1978. VI. Duna menti Folklór Fesztivál
1979. XII. Hegyi Folklór Fesztivál Zakopáne

Nagy megtiszteltetésnek vettük, hogy meghívtak az V. Dunamenti Folklór Fesztiválra 1975-ben, ahol a bemutatott műsor az alábbi volt:

- Betyár csokor:
1. Parlagon legel a juhom (kar és felelgetős)
  2. Meguntam már ezt az urat szolgálni (férfiak)
  3. Felnyergelem a lovamat (szóló)
  4. Amott, amott az Ipoly mellett (férfiak)
  5. Réten, réten, réten terem a nád (nők, majd együtt)
  6. Domaházi csárdaajtó (együtt citerával)

Elek Attila szóló ének: A domaházi hegyek között

furulya: Fúj, süvölt a Mátra szele

Kar: Ködellik a Mátra-tető

Sej, déltől fogva estig virít a rózsa

Férfiak: 2. vszk. Sej barna kislány rég megmondtam ne szeres...

Elek Bertalan: Ha kimegyek a Vajdavári tetőre

Együtt citerával: Édesanyám oka gyászos életemnek

A szeretőm udvarába

Lement a nap

Pince, pince

A műsor jól sikerült, hiszen a televízió is felvett részleteket belőle és a *Fesztivál a Duna mentén* című műsorban sugározta le.

A VI. Dunamenti Fesztiválra is meghívtak, ugyanis tavasszal az országos bemutatón Veresegyházon a Domaházi fonót mutattuk be, melyet akkor a zsűri nívódíjban részesített. A Duna menti Folklórfesztiválon is a Domaházi fonó című műsorunkat mutattuk be, mely jól sikerült, s meghívást kaptunk és részt vettünk Zakopáneban 1979-ben a XII. Nemzetközi Hegyi Folklórfesztiválon. 16 ország 21 együttesével találkoztunk szeptember 1–10. között mi képviseltük Magyarországot, 4–5 fellépésünk volt, s műsorunkat rögzítette a lengyel rádió és televízió is. Maradandó élmény volt a Lengyelországban eltöltött 10 nap.

A Zakopaneban adott műsor mellett kiemelkedett, hogy Tarnov városkában is szerepeltünk, Bem apó szülővárosában, ahol barátként, testvérként ünnepeltek és fogadtak bennünket.

Szereplésünk a lengyelországi folklór fesztiválon siker volt, hiszen a zsűri együttesünk teljesítményét Arany ősziével díjjal jutalmazta.

VII. Rádiófelvételek, rádiószereplések

1. 1972. dec. 09.	Domaházán	Faluról falunak muzsikával c. műsor
2. 1975. máj. 07.	Domaházán	Nótafaiskola
3. 1976. máj. 29-30.	Domaházán	Népdalkörök országszerte (két adás)
4. 1977. július 29.	Domaházán	Mezők, falvak éneke
5. 1979. ápr. 22.	Miskolcon	Daloló, muzsikáló tájak
6. 1985. szept. 01.	Kecskeméten	Béres János műsora
7. 1992. máj. 16.	Budapest Stúdió	Népdalkörök pódiuma

VIII. Tv-felvételek, szereplések

Röpülj páva szereplés. Film.

1. 1973-ban a Magyar Televízió „Arany Páva” címmel népdalvetélkedőt hirdetett, melyre Borsod megye minket nevezett be. A területi válogató Salgótarjánban volt 1973. szeptember 27-én. Csak 12 fő szerepelhetett. Mi a felnőtt csoport mellett elvittük a gyermek citerazenekart is. Szerencsére, hiszen ők jutottak be a szekszárdi elődöntőbe, ahol jól szerepeltek.
2. 1975. V. Duna menti Folklór Fesztiválon a Juhász-csokrot felvették.
3. 1976. szept. 26–27. Budapest Tv. 1. stúdió „Tojáspatkoló” c. Népművészeti vetélkedőben mutattuk be a vasvári verbunkot és a karikázót.
4. 1976. okt. 1–2. Iskolatelevízió felvétele az általános iskolák 6. osztálya számára magyar irodalom tantárgy, magyar népdal témakör.
5. 1977-ben a televízió Röpülj páva '77 címmel Népművészeti vetélkedőt hirdetett a megyék között. Mi is tagja voltunk a Borsod megyei csapatnak, a dédestapolcsányi és a tarnodai pávakörrel Barkó lagzit mutattunk be. A VIII. elődöntőben szerepeltünk Komárom megyével, és mi jutottunk tovább.
6. 1980 febr. 5–7. „Aprók tánca” c. produkció felvétele.
7. 1980-ban újra népdalversenyt hirdetett a televízió, melyre Ortó Zoltánt szólóban, és 12 fős együttesünket is beneveztük. A középdöntőig jutottunk, s végeredményben a több mint ezer együttesből a 15. helyen végeztünk, ez szép eredmény, még ha a döntőbe nem kerültünk is be, de nekünk csalódás volt, mert jó volt a műsorunk.
8. Talán vigasztalásul a stáb 1981. május 10-én a rádió és a TV is felvételt készített velünk a stúdióban és Domaházán is *A népzene* c. adásban.
9. 1996. január 20. Népzenei Magazin – vasvári verbunk
10. 1997. jún. 9. Domaháza Magyarország ma c. műsorban
11. 1997. okt. 5. Bag Ió-bál (adás dec. 20.)
12. 1999. ápr. 7. Budapest Pesti Vigadóban „Éljen a magyar c. produkció felvétele.

FILMFORGATÁS, VIDEOKAZETTA

1. Amikor az Iskolatelevízióknak a Gulyás testvérek elkészítették a filmet Domaházán, akkor jöttek rá és született meg a gondolat, hogy ebben a faluban mennyi folklór anyag van még, így belefogtak és el is készítették egy hatrészes filmet az együttesről, a faluról Domaházáról. Domaházi hegyek között volt a címe, 1980. november 18-án Ózdon volt a bemutatója
2. 1986-ban készült Móra Ferenc írásából a *Honti igricek* c. TV film, melyben három együttes tagunk: Elek Bertalan, Holló Ernő és Kisbenedek Bertalan szerepelt.
3. A Néptáncosok Szakmai Háza 2000-ben *Játék és tánc az iskolában* címmel videokazettát jelentetett meg, melynek VI. részében a domaházi táncokat is megjelentették. Ebben közreműködtek: Holló Bertalan – Hollóné Elek Emese, Elekné Holló Hilda – Kisbenedek Sándor és Elek Menyhért.

KÜLFÖLDI SZEREPLÉSEK

1978. szept. 16-18. Románia (Nagyfentős – Finteusu Mare férfikórus és a Vadszilvák
1979. szept. 1-10. Lengyelország Zakopáne Hegyi Fesztivál
1984. aug. 18-19. Csehszlovákia Hanva-Ajnácskő
1986. máj. 25. Csehszlovákia Nagybalog (CSEMADOK)
1990. jún. 16-18. Szovjetunió Beregszász, Nagyszőlős
1994. júl. 4-12. Franciaország Clermon Ferrandi együttesel csereprogram
1997. szept. 26-28. Lengyelország (Chozow (Ózd testvérvárosa)
1998. júl. 29-aug. 3. Németország Dossenheim – Stuttgart
2000. jún. 24-25. Szlovákia Alsóváj – Méhi
2000. okt. 10. Szlovákia Krasznahorka

DÍJAK, ELISMERÉSEK

1977. Borsod megyei Kórusdíj
1978. Népművelési Intézet Nívódíja
1989. Kiváló együttes cím
1999. Muharay Elemér Népművészeti Szövetség díja
1999. KÓTA Arany Páva díj
2000, 2001. Részvétel a Millenniumi Sokadalom rendezvényen – mi ezt nagy megtiszteltetésnek tartottuk
1998. Budakalász Szóló táncversenyen Kisbenedek Ferenc és Vince Tamásné *Fülöp Ferenc díjat* kapott
1979. Lengyelország Arany őszilevél díj (Fesztivál)

BEFEJEZÉS

Elek Menyhért az együttes vezetője *Az a híres domaházi menyecske* címmel kiadta a domaházi népdalokat, mely „írásba-kottába öntve” megőrzi majd az összegyűjtött legszebb dalokat.

A Domaházi Hagyományörző Együttes (1999-től egyesületként működik) 2001. szeptember 15-én ünnepelte fennállásának 30. évfordulóját. Ebből az alkalomból a Muharay Elemér Népművészeti Szövetséggel közösen Gömöri Népművészeti Találkozót rendeztek a községben. A műsorban fellépett Heves megyéből Felsőtárkány, Jász-Nagykun-Szolnok megyéből Jászberény, Nógrád megyéből a Rimóci Gyöngyösbokréta Hagyományörző Együttes, Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből Tard és Domaháza, a határon túli gömöri magyarokat pedig a Gömörpéterfalvai Menyecskekórus képviselte Szlovákiából. A műsor után óriási volt az érdeklődés a környező településekről is, nagyon sokan eljöttek és tapsoltak a két órás színvonalas műsornak.

Külön örömkre szolgált, hogy képviseltette magát a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium is. F. Tóth Mária szakfőtanácsos révén. Részt vett Héra Éva, a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség alelnöke és Riz Gábor a Megyei Közművelődési Intézet igazgatója is.

Tehát harminc éves a Domaházi Hagyományörző Együttes, s ezt idő alatt nagyon sok sikert, szép eredményeket ért el. Domaházáról 1971-ig, az együttes megalakulásáig alig lehetett hallani, s azóta sok felé jártunk, többször szerepeltünk a rádióban, televízióban, Domaházára is szerte az országból és külföldről is eljöttek a domaházi folklór tanulmányozására. A hatrészes film is hozzájárult hírnevének öregbítéséhez. Az együttesnek jelenleg 37 tagja van, a legfiatalabb 7 éves, a legidősebb 70 éves. Az utánpótlás biztosított, s reméljük lesz folytatás, a domaházi népdalok, néptáncok és népszokások továbbra is meg lesznek őrizve.

Domaháza, 2001. november 20.